

DigiEfekti põhiuuringu tulemuste raport
Suhtluspädevus

Krista Uibu, Triinu Kärbla, Ilona Võik

Suhtluspädevust defineeritakse kui 1) suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, ning oskust oma seisukohti esitada ja põhjendada; 2) oskust kuulata, lugeda ja mõista ning kirjutada eri liiki tekste, kasutades sobivaid keelevahendeid ja stiili; 3) väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt. Suhtluspädevuse hindamiseks kasutati siinses uuringus testi, mis koosneb kolmest dimensioonist: keelepädevus, pragmaatiline pädevus ja sotsiolingvistiline pädevus (vt tabel 1).

Tabel 1. Suhtluspädevuse testiga hinnatud dimensioonid.

Dimensioon	Kirjeldus	Näited
Keelepädevus	Hinnatakse sõnavara ja sõnatähenduse tundmise oskust, sealhulgas sünonüümide ja antonüümide tundmist.	Näiteks: <i>1. Vali rippmenüüst igale sõnale sama tähendusega sõna või sõnapaar. 2. Vali rippmenüüst igale sõnale vastandtähendusega sõna või sõnapaar (nt päev-öö).</i>
	Hinnatakse grammatika ja ortograafia tundmist (sealhulgas oskust põhjendada oma valikuid), välte tajumist ja fonoloogilist teadlikkust ning võimet kasutada sõnavara, grammatikat ja ortograafiat tähenduslike sõnumite koostamiseks.	Näiteks: <i>1. Vali rippmenüüst lausesse sobiv sõna. 2. Vali lausesse õige ajavorm.</i>
Sotsiolingvistiline pädevus	Hinnatakse pädevust, mis eeldab sotsiaalsete suhete keeleliste tähistajate, registri erinevuste (ja viisakusreeglite) tundmist.	Näiteks: <i>1. Mis on lause eesmärk? Vali rippmenüüst kõige sobivam variant.</i>
Dimensioon	Kirjeldus	Näited
Pragmaatiline pädevus	Hinnatakse teadmisi põhimõtetest, mille alusel sõnumeid koostatakse, struktureeritakse ja kavandatakse ning kuidas neid kasutatakse suhtlusülesande täitmiseks (funktsionaalne pädevus).	Näiteks: <i>1. Loe lõigud läbi ja vali küsimustele rippmenüüst sobivaim variant. 2. Loe tekst läbi ja vali teksti põhjal küsimustele kõige sobivam vastus.</i>
	Hinnatakse oskust kasutada sõnavara, grammatikat ja ortograafiat tähenduslike sõnumite koostamiseks ja edastamiseks (nt suulise teksti põhjal sõnumi peasõnumi sõnastamine).	Näiteks: <i>1. Kuula uudist ning koosta selle kohta kolmest lausest koosnev kokkuvõte, milles annad edasi uudise põhisõnumi. Kirjuta nii õigesti, kui oskad. Ühes kokkuvõttes võib olla kuni 40 sõna.</i>
	Hinnatakse oskust mõista teksti ning oskust koostada ja järjestada lõike vastavalt suhtluseesmärgile ja teksti mõistetavusele (kompositsioonipädevus).	Näiteks: <i>1. Vali rippmenüüst lünka sobiv lause nii, et tekiks jutuke.</i>

Õpilaste suhtluspädevust hinnati 3., 6. ja 9. klassis kahel ajahetkel: sõltuvalt klassist novembrist 2021 kuni märtsini 2022 ja aprillis või mais 2022. Õpilased täitsid elektroonilise testi EIS-i keskkonnas. Põhiuuringus osales 3. klassidest 275 õpilast esimesel hindamisel (sügisel) ja 293 õpilast teisel hindamisel (kevad), 6. klassidest 260 õpilast esimesel hindamisel ja 265 õpilast

teisel hindamisel ning 9. klassidest 233 õpilast esimesel hindamisel ja 203 õpilast teisel hindamisel.

Põhiuuringu tulemused

Suhtluspädevuse test 3., 6. j 9. klassi õpilastele sisaldas samu dimensioone ja valdavalt samu ülesandetüüpe, tööjuhiste sõnastus varieerus nii palju, et see arvestas õpilaste vanust ja kooliastet. Sarnased kõikides klassides olid ülesanded, millega hinnati õpilaste 1) keelepädevust (oskust põhjendada oma õigekirjavalikuid) ning 2) suulise kõne mõistmise oskust. Lisaks oli 6. ja 9. klassi testis idioomide ülesanne, mis ei sisaldanud 3. klassi testis. Enamik ülesandeid olid arvutihinnatavad, inimhinnatavaid ülesandeid oli kõikides klassides üks – kuulamisülesanne, millega hinnati õpilaste suulise kõne mõistmise ja peasõnumi sõnastamise oskust. 3. klassi testis oli kokku 11 ülesannet, 6. ja 9. klassi testis 12 ülesannet. Suulise kõne mõistmise ülesandes hindasid kaks uurijat esimesel hindamisel ühiselt kõiki õpilaste vastuseid ning teisel hindamisel neid vastuseid, mis olid keerukamad hinnata.

Analüüsides selgus, et 3. klassi õpilased sooritasid kõige paremini mõlemal korral sotsiolingvistilise pädevuse ülesandeid, millega hinnati oskust valida suhtluseks sobiv stiil vastavalt suhtlussituatsioonile ja lause eesmärgile. Kõige keerukamaks osutusid noorimate õpilaste jaoks pragmaatilise pädevuse ülesanded (sealhulgas oskus mõista suulist ja kirjalikku teksti). Seevastu 6. kui ka 9. klassi õpilased sooritasid paremini keelepädevuse ülesandeid ning keerulisemaks osutusid vanemate õpilaste jaoks just sotsiolingvistilise pädevuse ülesanded (vt tabel 2).

Tabel 2. Suhtluspädevuse dimensioonide kirjeldav statistika.

Dimensioon	3. klass sügis (n = 275)	3. klass kevad (n = 293)	6. klass sügis (n = 260)	6. klass kevad (n = 265)	9. klass sügis (n = 233)	9. klass kevad (n = 203)
Keelepädevus						
Keskmine	37,44	38,35	54,32	56,21	73,67	73,1
Max	83	83	92,7	96,4	100	100
Min	3,8	7,5	20	7,3	36,4	25,5
Pragmaatiline pädevus						
Keskmine	34,3	31,83	53,21	49,4	64,93	62,66
Max	86,7	93,3	95,7	91,3	100	100
Min	0	0	4,3	8,7	16	12
Sotsiolingvistiline pädevus						
Keskmine	45,24	43,1	46,31	46,19	48,93	49,75
Max	100	100	100	100	100	100
Min	0	0	0	0	0	0

Märkus. Tulemused on esitatud protsendina maksimumtulemustest.

Hinnates muutust esimese ja teise hindamise vahel klasside võrdluses, selgus, et keelepädevus paranes 3. ja 6. klassis ning 9. klassis jäi samale tasemele. Seevastu pragmaatilise ja sotsiolingvistilise pädevuse puhul olid teisel hindamisel õpilaste tulemused mõnevõrra madalamad kõikides klassides. **Jooniselt 1** nähtub, et õpilaste vanuse suurenedes

paranes enim keeleline pädevus, väikseim muutus klasside võrdluses avaldus aga õpilaste sotsioloogilises pädevuses.

Joonis 1. Suhtluspädevuse dimensioonide kirjeldus klasside kaupa.

